

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Otisk přírody Experiment s autorskou textilií

Bakalářská práce

Autor: Michala Abrahamová

Studijní program: Textilní tvorba

Vedoucí práce: Mgr. art. Mária Hromadová ArtD.

Oponent práce: MgA. Alice Rathouská

Zadání bakalářské práce

Autor:	Michala Abrahamová
Studium:	P20P0693
Studijní program:	B0114A310001 Textilní tvorba
Studijní obor:	Textilní tvorba
Název bakalářské práce:	Otisk přírody Experiment s autorskou textilií
Název bakalářské práce AJ:	Impression of nature Experiment with designer textiles

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce bude tvorba bytové textilie. Práce bude realizována technikou digitálního textilního tisku a následně doplněna výšivkou. Inspirace bude vycházet ze struktur přírodních materiálů, které budou v návrhové části zpracovány technikou frotáže. Cílem praktické části bude vnést otisk přírody do městských interiérů. V teoretické části se bude bakalářská práce zabývat historií samotné techniky frotáže a její následné využití v tvorbě umělců v období 20. let minulého století.

PETROVÁ Eva. *Fenomén frotáže v českém umění*. Praha: Grapheion, Galerie výtvarného umění, Středoevropská galerie a nakladatelství, 1995, ISBN: 80-85090-20-1

BYDŽOVSKÁ Lenka, SRP Karel. *Český surrealismus 1929-1953*. Praha: Argo, Galerie Hlavního města Prahy, 1996, ISBN 80-7010-047-8

PERRE Gimfere, PETROVÁ Eva. *Max Ernst*. Praha: Odeon, 1993, ISBN: 80-207-0443-4

HRADECKÁ Jana, kolektiv autorů. *Škola interiérového designu pro všechny, koho zajímá dobré bydlení*. Praha: Grada (e-kniha), 2013, ISBN: 978-80-247-3559-7

Zadávací pracoviště:	Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.
Oponent:	MgA. Alice Rathouská
Datum zadání závěrečné práce:	31.10.2022

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou závěrečnou práci Otisk přírody Experiment s autorskou textilií vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne: .....

.....

(podpis)

Anotace:

ABRAHAMOVÁ, Michala. *Otisk přírody Experiment s autorskou textilií*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 58 s. Bakalářská práce.

Výstupem bakalářské práce je tvorba bytové textilie. Práce je realizována technikou digitálního textilního tisku a následně doplněna o volnou výšivku. Inspirace vychází ze struktur přírodního dřevěného materiálů, které jsou v návrhové části zpracovány za pomoci grafické tiskařské techniky frotáže. Teoretické část bakalářské práce se zabývá definicí a vývojem samotné techniky frotáže a její následné uplatnění v tvorbě umělců z období 20. let minulého století. Objevuje se zde nejenom téma bytových trendů a dekorativních doplňků, ale nabízí se také i bližší pohled do problematiky okenních závěsů. Praktická část představuje cestu tvorby, která předcházela finální podobě autorské bytové textilie. Cílem praktické části je vnést otisk přírody prostřednictvím okenních závěsů do městských interiérů.

Klíčová slova: Frotáž, vývoj grafické techniky frotáže, bytové trendy, okenní závěsy

Anotation:

ABRAHAMOVÁ, Michala. *Impression of nature Experiment with an designer textiles*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 58 pp. Bachelor Degree Thesis.

The final result of these work is realize of home textil. This work will be realized by using the digital textile printing technique and continue with embroidery. The inspiration will be based on the structures of natural wooden materials, which will be processed by graphic printing technique called frottage. In the theoretical part, the bachelor's thesis will deal with the definition and development of the frottage technique itself and its subsequent application in the work of artists from the 20s of the last century. Not only does the subject of home trends and decorative accessories appear here, but a closer look at the issue of window curtains is also offered. The practical part represents the path of creation that preceded the final form of the author's home textiles. The aim of the practical part is to bring the imprint of nature into urban interiors with the help of window curtains.

Key words: Frottage, the path of development of the graphic technique of frottage, interior design trends, window curtains

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mi pomáhali k získání znalostí a byli ochotni se mnou konzultovat a odpovídat na mé dotazy po celou dobu studia i k dané závěrečné práci. Děkuji také své rodině i přátelům, jež mi byli po celou dobu studia vždy oporou a podporou.

Obsah

Úvod	9
Teoretická část	11
1 Tisk	11
1.1 Tiskařské grafické techniky	11
1.2 Frotáž	12
1.2.1 Příbuzné techniky	14
1.2.2 Podstata techniky	14
1.2.3 Materiály	16
1.2.4 Kresebné prostředky	16
1.3 Frotáž jako umělecká technika	17
1.3.1 Objevení světovými umělci	17
1.3.2 Frotáž jako vhodná interpretace vnitřního světa	18
1.3.3 Frotáž mezi českými umělci	18
2 Bytové trendy	22
2.1 Barva roku 2023	22
3 Dekorační prvky v interiéru	23
3.1 Závěs jako dekorace	23
4 Okenní závěs	23
4.1 Vlastnosti závěsů	24
4.1.1 Materiály	25
4.2 Ozdobné prvky	25
4.2.1 Vzory na látce	25
4.3 Typy okenních závěsů	26
4.4 Způsob zavěšení	28
Praktická část	29

5	Inspirace – stromová kůra	29
5.1	Hledání námětů a sbírání návrhů	30
6	Objevení vhodného prostředku pro tvorbu frotáže.....	35
6.1	Zhmotnění plasticity dezénu na textilií	35
7	Druhy vyšívacích stehů	36
7.1	Vyšívací materiály	36
7.2	Hledání správného stylu a experiment s výšivkou	36
7.3	Volba barevnosti	39
7.4	Finální výběr a úprava vzoru	40
	Závěr	51
	Seznam použité literatury:	52
	Seznam použitých internetových zdrojů:	54
	Sezam použitých obrázků:	55

Úvod

Příroda je místo, kde každý z nás ať vědomě či nevědomě načerpává zpět svou energii. Být obklopena jejími charakteristickými prvky ve chvílích, kdy trávím svůj čas na venkově u svých prarodičů, ve mně vyvolává pocit uzemnění a harmonie. A to bez ohledu na to, v jaké životní fázi se zrovna nacházím. Samotný kontakt s přírodou zde člověk nachází s prvním paprskem slunce. V momentě, kdy roztáhnu závěsy, se mi naskytá blízký pohled na louku ohraničenou listnatými a jehličnatými stromy, které v sobě ukrývají novodobou Křížovou cestu a Braunův Betlém. Naopak při návratu do studentského městského bytu, mi tento prvotní vizuální kontakt při pohledu z okna velice shází. Je mi nabízen pouze pohled na protější dům.

Z výše zmíněných důvodů jsem proto začala přemýšlet nad tím, jakým způsobem by se dalo aplikovat specifický přírodní prvek do městského interiéru. Jedna z možností, která se nabízí, je pracovat s otiskem přírodního prvku. Tímto prvkem se pro mě stal strom, respektive struktura jeho kůry. Je to totiž něco, co mě nepřestává u jednotlivých stromů bavit zkoumat, a co je pro mě právě tím charakteristickým prvkem přírody. Nejvhodnější prostředek pro interpretaci mého záměru jsem našla v okenních závěsech a zácloně. Jsou to totiž přesně ty bytové doplňky, které nám pomáhají k určitému zahalení nebo izolaci od rušného venkovního prostředí. U vytváření vzoru závěsu jsem však nechtěla nijak idealizovat přirozený vzhled stromové kůry. Proto v návaznosti na zkoumáním vhodného způsobu vytvoření vzoru jsem si vzpomněla na opomenutou grafickou tiskařskou techniku frotáže. Pomáhá totiž přesně okopírovat typický tvar či strukturu subjektu.

Pro interpretaci struktury kůry stromu a k zvýraznění frotáže jsem použila kombinace ruční a strojové výšivky. Jak u vzoru, tak i u výšivky se mi stále zamlouvala idea zachovat surovost původní kůry. Nechtěla jsem využít tradiční techniky výšivky, k interpretaci struktury jsem využila volně kladené stehy, které dotvářely lineární strukturu frotáže. V přírodě totiž také nenajdeme přesnou pravidelnost. Každý úkaz je originální. I samotný vzhled závěsů je realizován netradičně ve smyslu možné proměny. Lze ho průběžně variovat a doplňovat novými vrstvami výšivky. Spodní, bavlněná neměnná vrstva, díky posuvnému systému představuje typ funkčního závěsu, zatímco přední tylová část s aplikovanou výšivkou představuje a nabízí možnosti proměny kompozice a optického vyznění závěsu.

Cíl práce

Teoretickou část bakalářské práce směřuji k uvedení grafické umělecké techniky frotáže. Popisuje její vývoj, podstatu a její uplatnění mezi světovými umělci 20. století. Nastiňuje problematiku bytových a barevných trendů, v kterých navazuje na bližší rozbor okenních závěsů. V malém rozsahu se také zmiňuje o ruční výšivce.

Cílem praktické části bakalářské práce je realizace okenního závěsu do již stávajícího městského bytu, inspirovaného přírodním vzhledem stromové kůry. Záměr závěsu je navodit alespoň vizuální kontakt s přírodou při samotném pohledu na okno nebo z okna ven. Okenní závěs se skládá ze dvou částí závěsu. První vrstvou je bavlněná látka s natištěným autorským vzorem vytvořeným pomocí frotáže ze stromové kůry. Tisk je realizován digitálním tiskem. Z této látky je zhotoven klasický závěs se shrnovacím systémem. Druhá přední část závěsu je tvořena z tylové textilie doplněné o volně kladenou ruční a strojovou výšivku. Výšivka zachovává plasticitu kůry v lineárním kompozici i její nepravidelný a neuhlazený vzhled. Závěs by svým designem měl pomoci přenést otisk přírody do městského prostředí. Vybraná barevnost závěsů odkazuje na vybrané odstíny barev pro kalendářní rok 2023.

Teoretická část

1 Tisk

Termín tisk neboli otisk je považován za způsob, díky němuž je možné zachovat něco, co je pro člověka důležité. Z odborného hlediska slovo odkazuje především na fyzickou činnost, který aplikuje stále se možný opakovatelný mechanismus. (TROJAN, Raul a MRÁZ, Bohumír, 1990, s. 199). Pakliže se nad slovem zamyslíme, zjistíme, že se dají ke slovu přiřadit i různé předpony. Tímto činem se značně může význam slova přetvářet. Začínají vznikat výrazy typu dotisk, nátisk, obtisk, předtisk atd. Dalo by se tedy říct, že se z poza slova odkrývají stále nové významy. Při tomto objevení se dá dojít do bodu, kdy je zřejmé že není možné si jej na první dojem jednoduše vyložit jenom jako konkrétní činnost, kterou provádíme nebo že je to něco hmotného. Za jeho významem se skrývá i něco, co má společného s lidským prožíváním každodenního života. V první řadě můžeme termín chápat jako něco nesmazatelného v lidské mysli. Určitý zážitek, prožitek nebo zkušenost. Především to, co se dokázalo tzv., vtisknout“ do lidské paměti.

Samotné slovo svým významem je možné považovat za vjem, který spadá i do kategorie lidské vnímavosti a chování. Svou úlohu tedy hraje i v každodenním životě.

1.1 Tiskařské grafické techniky

Své důležité uplatnění také nejvíce tisk nalézá v grafické terminologii. Tiskem se v tomto oboru rozumí reprodukce nebo také přenos motivu (obrazu a textu) ve shodě s předlohou za pomoci tiskové formy a tiskové barvy na možný potiskovatelný materiál. Postupem času se začaly objevovat různé tiskové techniky s odlišnými pravidly při postupu práce, využitých materiálů a způsobu přenosu barvy.

Podle toho jsou také dle svých technologických aspektů rozdělovány. Zpravidla rozlišujeme tisk výšky, plochy, hloubky a přetiskové techniky. (KREJČA, Aleš 1981, s. 11) Do povědomí lidstva se tisk zapsal především jako nejstarší, nejpoužívanější a mnohdy i nejcennější forma způsobu, jak lidem sdělit důležité informace. Za vznik tištěných knih a tiskovin vděčíme právě tiskařským grafickým technikám. Znamenalo to i ohromné ulehčení a rychlejší způsob, jak vytvořit početnější svazky knih nebo novin.

Samotná činnost tisku je prováděna povětšinou mechanickým způsobem. Každým způsobem tisku se dá dosáhnout odlišného efektu. Proto je potřeba znát s jakým námětem z počátku chceme pracovat, a při jaké zvolené tiskařské technice zvolený motiv nejlépe vynikne.

Rozlišujeme technologii tisku z výšky, tisk z hloubky, tisk z plochy a tisku skrze síto. Všechny tyto technologie mají své další podkategorie, které rozvíjí jejich využití. (KREJČA Aleš, 1981, s. 52-181) Pokud by naším záměrem bylo pouhé obtisknutí čisté plochy bez struktury, volili bychom mezi technikami linorytu, mědirytu, či serigrafie. Jestliže ale chceme pomocí tisku zvětšit přirozený povrch námi vybraného předmětu, i bez jakýchkoliv malých úprav, v tomto případě je výběr určený mezi dřevorytem, slepotiskem, přírodním tiskem nebo frotáží.

1.2 Frotáž

Onen termín má svůj původ ve francouzském jazyce. Vychází konkrétně z francouzského „Frotter“. Význam slova by se dal pak volně přeložit jako třít, drhnout nebo natírat. (ŘÍMAN, Josef a KVASIL, Bohumil, 1985, s. 530) Podstata techniky však zůstává po mnoho let stále stejná. Její způsob byl a stále je založený na principu snímání otisků. Pro odborné zařazení se však jedná o druh grafického přepisu výrazného reliéfního předmětu. Postup samotné realizace techniky, je odvíjen pouze od jednoduchých pravidel. A to jak při jejím používání, tak i pro široký prostor možností jejího způsobu využití. Svě vděčné uplatnění nacházela v historii obzvláště v uměleckém a vědeckém světě. Jestliže bychom na termín nahlíželi z více odborného hlediska, přesná definice by přeci jen zněla trochu jinak. Podle malého výtvarného slovníku od Raula Trojana a Bohumíra Mráze se jedná o „*otisk reliéfně vystupující struktury daného materiálu.*“ (TROJAN, Raul a MRÁZ, Bohumír 1990, s. 66) Jako použitý materiál, na kterém se vystupující struktury přirozeně vyskytují, je zde zmiňovaný textil a dřevo.

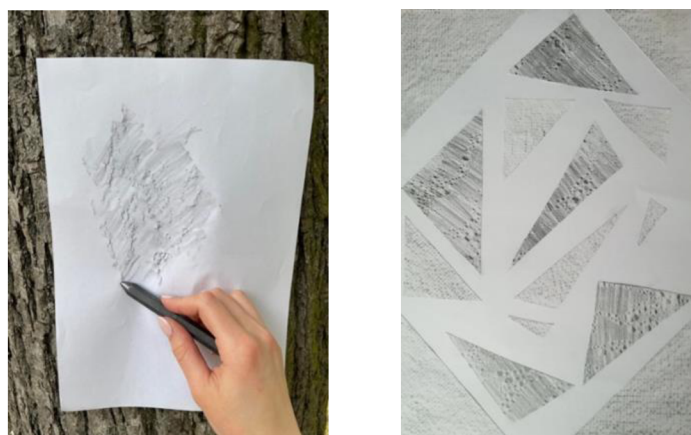
Každý z nás bychom mohl ve svých vzpomínkách najít situaci, kdy se s touto technikou, ač třeba nevědomky, ale alespoň jednou setkal. Především mezi dětmi je to oblíbený způsob hraní a kreativního vyjádření. Dalo by se to považovat i za hlavní důvod, který je vede k použití této výtvarné techniky. Pomáhá se jim tak snadněji přenést do profese detektiva nebo badatele.

Svým napojením na kreativní vyjádření, jim technika umožňuje se na malou chvíli přenést do role opravdového umělce, kdy díky jednoduchému způsobu provedení techniky dostanou snadno na papír motiv, který by chtěly sami ztvárnit. Nicméně pro samotnou kresbu či malbu jej shledávají obtížným.

Obecně se může frotáž na první pohled zdát jako velmi jednoduchá technika. Ať už jsme malí či dospělí, s jejím kouzlem si vyhrájeme v každém věku. Jestliže se porozhlédneme okolo sebe, můžeme ihned poukázat na minimálně pět předmětů, které se dají pro splnění principu techniky využít. To, jestli se nacházíme venku nebo ve svých příbytcích, není zcela podstatné. Důležité je umět se kolem sebe dívat a vnímat jednotlivé předměty a jejich přirozenou strukturu. Je nám nabízena obrovská škála materiálů, které můžeme pro tuto techniku využít.

Kámen úrazu nastává ale v momentě, kdy plánujeme s technikou pracovat jakožto umělci ve svém výtvarném díle. V tuto chvíli nastává moment, kdy je zjevné, že čím jednodušší techniku máme k dispozici, tím obtížněji je nalézán námět pro zhotovení uměleckého díla. Jednoduché snímání otisků strukturálního předmětu na obyčejný papír, již není v tomto případě dostačující. V tu chvíli je potřeba techniku začít brát jako určitý prostředek, který nám svým efektem pomůže dílu dodat přidanou hodnotu.

„*Na frotáži je doceňovaná její schopnost evokovat denaturalizované grafické podoby transformované textury materiálu.*“ (KUBIČKA, Roman a ZELINGER, Jiří 2004, s. 75) Je nenahraditelná především pro svůj specifický efekt. Dosahuje výrazné vizuální podoby ve velmi krátkém čase. Je to stále něco, v čem si zachová tato technika svou jedinečnost.

Obrázek 1 – Snímání otisku a následné umělecké vyjádření pomocí frotáže

1.2.1 Příbuzné techniky

Za pozoruhodnou zmínku, by se nabízela skutečnost, že technika svým uděleným způsobem otisku nebyla v historii jedinou. Příbuzné kořeny této techniky můžeme zaznamenat na dochovaných dílech ze starověké Anglie. Mezi předchůdce této techniky kopírování povrchů, můžeme zařadit také metody, jež jsou známé označované termíny v angličtině jako Brass rubbing a Stone rubbing (otisk mosazných a kamenných náhrobních desek). Brass rubbing byl oblíbenou technikou ve Velké Británii, především jako reprodukování monumentálních mosazí na papír. Přes mosaznou desku se položil papír, který se přetřel voskovou tyčinkou. Vzor se následně objevil na papíře s vyrytými čarami, jež zůstaly bílé. Tato technika se používala v období mezi třináctým a šestnáctým stoletím na tzv. „sejmutí otisku“ z pamětních mosazných desek nalezených v kostelech (vyskytující se nejčastěji na podlaze). Od frotáže se hlavně odlišuje tím, že tření je zde určeno k reprodukci nekonkrétního tvaru, co se přenáší. Frotáž je naproti tomu obvykle určena pouze k použití obecné textury.

Termín stone rubbing (přeloženo jako otiskování kamenů), by se svou charakteristikou dal již označit jako samotná frotáž. Jak nám také název napovídá, šlo o snímání struktury petroglifů a geometrických vzorů na náhrobních kamenech a neolitických památkách.

1.2.2 Podstata techniky

Při prvotní výpravě za hledáním a prostudování veškerých zdrojů a knižních pramenů, které se týkají této problematiky, bychom mohli pomalu dojít k závěru, že podstata techniky je všemi autory popisována ve stejném směru. Zprvu autoři nacházejí ve svých knihách společné souznění v definici techniky. Z počátečního průzkumu popisu vyplývá, že se jedná jen o prosté snímání otisků vybraného povrchu. Kdybychom tuto techniku měli přeložit více dopodrobna, nazývali bychom jí jako kresbu vznikající za pomoci šrafování. Postup je ale pokaždé vysvětlen velmi snadným způsobem. K dosažení požadovaného efektu nám napomohou pouze tři předměty.

Začátek procesu spočívá v přiložení tenkého papíru na předmět s výraznou strukturou. Následně po něm pomocí kresebného materiálu přejíždíme naplocho přes námi zvolený předmět. Zde je ovšem potřeba pamatovat na to, že výsledný charakter obtahu se řídí podle čtyř zásadních kritérií.

Volíme především takové předměty, které mají na první pohled výraznou reliéfní plošnost a plastičnost. Důležitou úlohu při výběru materiálu hraje i výška jeho charakteristické struktury. Od toho se pak odvíjí vizuální podoba finálního obtisku. (KREJČA, Aleš, 1981, s. 62) Důležitou roli při realizaci hraje také to, jak velkou sílu vynakládáme přiložením kresebného náčiní na papír. Od toho se nám pak odvíjí celkový charakter výsledného obtahu. Jestliže na papír vyvíjíme malý tlak, výsledný efekt nebude tolik zřetelný.

I kdybychom si zvolili podklad s velmi výraznou plastičností. Záleží tedy čište na nás a našem výtvarném záměru. Pokud chceme dosáhnout výrazného zobrazení struktury na papíře, nesmíme opomenout důležitý bod. Je výhodnější si papír na podkladu nejdříve dobře připevnit ze všech stran, abychom měli tak jistotu, že se struktura obtiskne zřetelně po celé ploše. Na závěr provedení tohoto kroku nám již vzniká požadovaný otisk.

Mezi knižními prameny se dají dohledat i takové zdroje, ve kterých je zmiňován oproti jednomu způsobu ještě druhý možný technický postup při práci. Podle autora Aleše Krejči se nabízí k uplatnění jako druhý způsob ten, který využívá umělecké potřeby určené pro grafický tisk. V jeho knize *Techniky grafického umění* uvádí popis realizace frotáže:

„Při prvním tenčí, avšak pevný tiskový papír patřičného formátu dokonale provlhčíme (přip. Naškrobíme), přiložíme k předmětu a měkkým kartáčkem nebo čistým tamponem jej vtlačujeme do prohloubenin reliéfu, až dobře přilne. Velkým plochým tamponem nebo válečkem pak nanášíme na vyvýšeninu barvu. Sejmутý papír necháme vypnutý uschnout. Při druhé metodě používáme papíru suchého – musíme jej však dostatečně zabezpečit proti posunu a barva nanášená válečkem musí být dosti tuhá.“ (KREJČA, Aleš, 1981, s. 62)

V dalším dohledaném knižním zdroji se dvojice autorek zmiňují rovněž o dvou způsobech provedení techniky. Avšak druhý způsob uvádějí jako ten, kdy otisk lze provést i za pomoci barev práškového charakteru. Ty se poté za pomoci přikládání předmětu s nestrukturálním zaobleným povrchem obtiskují na rukou připevněný papír. (BROŽOVÁ, VLASTA a PEŘINOVÁ, Marta 1993, s. 127)

1.2.3 Materiály

K tomu, abychom mohli s výtvarnou technikou vůbec začít, je potřeba vědět jaké materiály si vlastně musíme pro realizaci připravit. Pro efektivní otisknutí vybraného materiálu je nutné vybrat pouze ty předměty, které mají výraznou strukturu. „*Mohou to být letokruhy dřeva s vystouplými léty různé hustoty a se suky nebo listy s výrazným žilkováním, stonkem a zajímavým obrysem celého tvaru. Vhodné jsou i hrubé textilní struktury, například pytlovina, síťovina nebo i krajkovina.*“ (BROŽOVÁ, Vlasta a PEŘINOVÁ, Marta, 1993, s. 86)

Pro další postup k dosažení výsledné práce záleží na tom, jaký způsob techniky je zvolen k dosažení určeného výtvarného projektu. K zhotovení jsou nabízeny dva typy způsobu postupu při provádění procesu snímání otisků. Jelikož se ale jedná o výtvarnou techniku, pro oba způsoby bude platit společný krok, a sice v nastřádání velkého množství tenkého papírů. Dostatečné množství potiskovaného materiálu funguje dobře i jako prostředek pro provádění zkušebního tisku. Papír je možné před použitím navlhčit. Díky tomu, je papír vláčný a snadno přilne k obtiskovanému povrchu.

1.2.4 Kresebné prostředky

Dalším potřebným krokem je učinění výběru z řad kresebných materiálů. Jako vhodné prostředky jsou nabízeny suché či olejové pastely, měkká tužka anebo pastelky. Pro provedení tisku nejsou vhodné barvy na mokré bázi určené pro malířské nebo čistě tiskařské grafické techniky. Při jejich použití může nastat problém v kvalitě otiskovaného předmětu a taky v následném poškození či znehodnocení objektu.

1.3 Frotáž jako umělecká technika

Pro svůj jedinečný efekt zaujala technika frotáže zrovna ty umělce, kteří působili v první polovině dvacátého století. Tato doba se nesla ve znamení objevování stále nových uměleckých směrů. S nimi začaly více přicházet i nové způsoby uměleckého vyjádření. Nestačilo už jen malovat obrazy tradičním způsobem za pomoci malířské barvy a štětce. Díky tomuto usilování o vystoupení z letitých uměleckých vzorců pro zobrazování námětů, i technika frotáže se dočkala svého povýšení na uměleckou. V tuto chvíli začala být opravdu vnímána jako tiskařská grafická technika. Nedalo by se s jistotou tvrdit, že si svým specifickým efektem získala každého umělce té doby.

Stala se však ideálním prostředkem, který napomohl v obraze ztvárnit hloubku a podstatu věcí. Tímto krokem se proto velmi přibližovala uměleckým směrům, jejichž náměty se opírali často právě o lidskou fantazii.

Toto umělecké hnutí v první polovině dvacátého století je specifické pro zobrazování vnitřního světa člověka. Zaběhnuté malířské techniky do té doby nebyly už dostačující pro znázornění vnitřního dění v lidské mysli. Frotáž jim tak poskytla možnost zobrazit námět netradičním způsobem. Přináší nový význam, který na první pohled neodkazuje na objekt, z kterého obtisk pochází. Způsobila nové zpracování malířské hmoty. Někteří malíři této technice přidali možnost být dominantním prvkem ve svém výtvarném díle. Jiní ji využili spíše jen jako obohacující doplňkový efekt, k již používané malířské technice.

1.3.1 Objevení světovými umělci

Prvním průkopníkem, který spatřil v technice umělecký potenciál, byl německý malíř známý jako člen uměleckých směrů surrealismu a dadaismu, Max Ernst, který ji propadl v roce 1925. Jeho objev nastal jednoho obyčejného letního dne tráveného v Bretagni. Pohled na dřevěnou podlahu, která na první pohled jevila známky letitého drhnutí v něm vzbudila nutkavou potřebu vzít do ruky papír a tužku.

Onu reliéfní strukturu poté zvětšil. Při prohlížení vzniklých kresebných tisků mu vytanula na mysl myšlenka, že je to výstižný způsob zobrazení fantazijního světa v lidské mysli. (GIMFERER, Pere a PETROVÁ, Eva, 1993, s. 85)

Zpočátku však neměl tušení, jak tento objev razantně ovlivní jeho cestu umělecké tvorby. „*Kresby, které takto snímal, v něm vyvolaly náhlé zintenzivnění vizionářských schopností a halucinatorní sled protikladných obrazů.*“ (PETROVÁ, Eva, 1995, s. 4)

1.3.2 Frotáž jako vhodná interpretace vnitřního světa

Ve výsledné podobě otisku spatřil Ernst ideální způsob, jak se dá zobrazit imaginace. Vnímal ji jako způsob, který je svým charakterem příbuzný automatickému psaní. Ztělesňovala pro něj dokonalou podobu toho, co se v něm na první pohled vidí. Přírodními podklady, mu nejčastěji bylo dřevo a listy.

Postupem času mu frotáž ve svých důsledcích změnila i jeho způsob malby. Nalezl v ní i další způsob využití. Jeho záměrem bylo díky vizuálnímu zobrazení poukázat ve svých obrazech na rozplývavou identitu. Něco, co není na první pohled zřejmé. Začal s ní tedy experimentovat v kombinaci s dalšími technikami. Promítl ji například jako fotogramy, litografie, reliéfní fotografie nebo ji zakomponoval do olejomalby.

Z kresebných materiálů pro šrafování struktur mu po celou cestu tvorby dobře posloužily suché pastely, mastné křidy a rudka. Po seznámení se s různými způsoby využití frotáže Ernst na chvíli od této techniky odvrací svou pozornost. Na chuť ji přichází znovu v šedesátých letech minulého století. (GIMFERER, Pere a PETROVÁ, Eva, 1993, s. 11) Protentokrát ji začíná zobrazovat pouze jen v minimalistické formě. Dává tím prostor vynikat síle organičnosti zvolených přírodních materiálů určených k obtisku.

1.3.3 Frotáž mezi českými umělci

Ostatní světové umělce technika neoslovila natolik, aby do ní vložili takovou důvěru pro umístění na malířské plátno. Objevení frotáže bylo připisováno jako autonomní styl uměleckého projevu právě Maxu Ernstovi. Je proto zvláštní, jakým způsobem frotáž našla své uplatnění mezi českými umělci. Své místo si poté držela mezi umělci napříč dalšími generacemi. Technika zaujala dlouhou generaci talentovaných malířů a grafiků od druhé poloviny dvacátého století až po současnost.

Mezi ty, kteří s technikou začínali přicházet do podvědomí veřejnosti, stojí především za zmínku Josef Šíma, František Hudeček, Ludvík Kundera, Josef Istler, Václav Tikal, Zdeněk Sklenář nebo i Mikuláš Medek. (PETROVÁ, Eva, 1995, s. 7-18)

Mít prostor pro objevování a konstruování nových uměleckých postupů, bylo přesně něco pro takového nadšence do experimentů, jakým byla František Hudeček. V jeho frotážích pozorovatel objevuje stejný námět jako u Maxe Ernsta.

V tomto bodě se ale podobnost zastavuje. Ernst preferoval na obraze minimální náznak značné ukázky přechodu v kombinaci mezi jednotlivými technikami. Hudeček naopak přidanou techniku přiznával, i když ji prováděl velmi pečlivě. Pakliže se frotáž nepodařila dokonale promítnout, volil způsob úpravy i jejím dokreslením. Mělo to za následek zobrazení ale i určité deformace. Přesto svým osobitým stylem v promítání kombinovaných technik do obrazů zaujímá fenoménem frotáže mezi českými umělci přední místo.

Hlavním nadšencem pro tuto techniku se stal malíř Josef Šíma. Přírodopisnými objekty byl uchvácen natolik, že se snažil o odkrytí jejich skrytých hodnot. Frotáže s přírodními náměty jsou volně inspirované od autorizovaného objevitele techniky Maxe Ernsta. Přírodní objekty se pro něj staly ideální formou inspirace. O provádění frotáže v jejím tradičním způsobu provedení však neusiloval. Rozdíly jsou patrné v umělcově přetrvávající zásadě převzaté od jeho profesora Jana Preislera. Svou tvorbu stavěl pevně na způsobu klasické kresby. To bylo i dalším důvodem proč ve frotáži viděl potenciál pro další možnost využití své oblíbené techniky kresby. (PETROVÁ, Eva, 1995, s. 7)

Také pro známou malířskou dvojici Jindřicha Štýrského a Marii Černínovou (známou jako Toyen) symbolizovala frotáž formu výtvarného vyjádření protějšku poetismu a artificialismu. Více se však promítla v tvorbě Štýrského, neboť s ní usiloval o narušení povrchu díla. Například v cyklu kreseb nazvané Apokalypsa jí využíval v zobrazení rozpraskaného pozadí jako zdůraznění vnitřního zhroucení. (BYDŽOVSKÁ, Lenka a SRP, Karel, 1996, s. 30) Z reliéfních předmětů snímal pouze vystouplé obrysy nikoliv jejich vnitřní struktury. (BYDŽOVSKÁ, Lenka a SRP, Karel, 2010, s. 10) Tímto efektem docítil zobrazování odlišných textur na obraze. Díla Toyen byla naproti tomu více čistá a svými obrysy harmonická. Oba se nakonec po přihlášení ke skupině surrealistů od frotáže odklonili.

Obrázek 2 - Max Ernst, bez názvu, 1925

Obrázek 3 - Max Ernst, bez názvu, 1925

Obrázek 4 - Václav Tikal, bez názvu, 1946

Obrázek 5 - Josef Istler, Hlava, 1946

Frotáž, díky svým vlastnostem umožnila na papír přenést motiv, který bychom tak snadno pomocí své ruky v takové podobě nakreslit nedokázali. Svým zobrazením napodobující fotografii, nám pomáhá si v mysli dokonale představit přirozený vzhled onoho předmětu.

Technika představila umělcům další způsob, jak jinak zobrazit přírodní motivy v uměleckých dílech.

Nejen na obrazech ale i v našich bytech se v podobě nábytkových či doplňkových prvků přírodní motivy stále objevují. Každým rokem můžeme v nově objevujících se interiérových trendech nalézt něco, co z přírody jakoukoliv formou vychází.

2 Bytové trendy

S každým rokem jsou nám prezentovány stále nové bytové trendy. Některé představují inspiraci dosud opomenutým zdrojem. V jiných se mohou naopak objevit témata, která máme již zažitá. Mohou se lišit pouze v jiném způsobu tvarové nebo barevné interpretace. Všechny trendové prvky, které byly aktuálními v minulosti, se dnes dočkaly svého velkého návratu. I přesto, že se trendy zdají být pouze jednorázovou záležitostí, mohou se v průběhu let stále opakovat.

Aktuální trend se stále pohybuje kolem udržitelnosti a používání přírodních motivů a ideálně ekologických materiálů. Svým působením v interiéru mají nejen pozitivní dopadat na naši psychiku, ale i dokážou vnést kousek přírody i do bytového prostředí. (Tv bydlení, © 2023) Za nadčasové, budou označovány ty trendy, které v sobě zahrnují jednoduché prvky. Svým vzhledem se jen minimálně vzájemně překrývají s předměty výraznějšího vzhledu.

2.1 Barva roku 2023

Iniciátorem v představování daných trendů jsou zpravidla velké firmy, které mají ve svém specifickém oboru hlavní slovo. U bytových předmětů mají většinou takovou moc designéři nebo designová studia. V zastoupení pro určování trendové barevnosti je předním představitelem společnost Pantone. Z celé palety barev byla zvolena barvou roku 2023 touto společností Viva magenta 18-1750 TCX. (Pantone LLC, ©1995-2023) Svou intenzivností odstínu vystupuje z řady teplých přírodních tónů barev. Chladně působícímu interiéru může minimální přidaný prvek této barevnosti dodat pocit radosti a nadšení v nezávislosti na zvoleném prostoru.

Obrázek 6 - Pantone LLC, ©1995-2023

3 Dekorační prvky v interiéru

K tomu, abychom si náš pokoj mohli příjemně doladit a cítit se v něm útulně, nám budou nápomocné různé dekorativní doplňky. Dokážou prostor proměnit i zásadním způsobem. S množstvím jejich dosazení do interiéru bychom však měli zacházet střídmě. V případě, že to s nimi přeženeme, blížíme se k velmi tenké hranici před úplným zničením vizuálního konceptu v celé místnosti. (HRADECKÁ, Jana, 2013, s. 142) Působící barvy a vzory na dekoračních prvcích v prostoru poukážou i na naše nitro osobnosti, jaké v nás odehrávají pocity a emoce. Zkrátka to, co nás jako člověka definuje. Záleží tedy jen na našem výběru, který dekorativní prostředek, bude ten prezentující.

3.1 Závěs jako dekorace

Dekorování pomocí závěsů není žádným novodobým výmyslem. Pro dokonalý vzhled interiéru přispívají více, než si myslíme. Není nutné vybírat z těch nejdražších materiálů. Právě naopak. I na první pohled prostě vypadající tkanina, vyniká výrazným efektem. Můžeme je upravovat ve způsobu uchycení a svázání, i kombinací různé délky či stříhu. Celkově se snažíme vybírat vzor, tvar a materiál doplňku tak, aby nám ladil s již předem určeným stylem. Záleží tedy na naší úvaze, jak bude tento prvek vynikat natolik, aby nás inspiroval k dotvoření celku.

4 Okenní závěs

Okno je bezesporu vnímáno jako hlavní prvek průniku světla v nezávislosti na jakémkoliv prostoru. Způsob výběru jeho typu zakrytí, a následném pojetí umístění do celkové vizuální podoby prostoru, závisí na již stávajícím stylu samotného pokoje. (BARNAD, Julia, 1998, s. 8) Řešení problematiky fenoménu zastínění proti slunečnímu svitu do našich obydlí, má své kořeny již odpradáвна. Závěs chápeme jako předmět, který je svou vizuální i praktickou stránkou v dnešní době už zcela považován za nezbytnost v každé domácnosti. Jeho zakomponování do námi předem zvoleného interiéru, přispívá ke zcela odlišnému vizuálnímu dojmu v každé místnosti. Ať už jsou závěsy postaveny na jednoduchém tvaru nebo vynikají originálním stříhem, vždy musí být zhotoveny tak, aby kopírovaly pravidelný rám se skleněnou výplní. (PAINE, Melanie, 1999, s. 6)

4.1 Vlastnosti závěsů

Oknem je nám umožněn výhled z našeho komfortního prostředí nazpět do venkovního rušného prostředí. Tato, na první dojem pro nás již zcela zřejmá skutečnost, nám však po zamyšlení poskytne uvědomění, jak je vlastně důležitá funkce námi zvolených závěsů. Poskytují možnost otevřít zcela nový pohled na svět. Zjišťujeme, že je potřeba se nad závěsem zamýšlet i z hlediska funkčního, a nejenom estetického. Je tedy zcela čistě na každém z nás, jakou v našem interiéru budou mít závěsy funkci, jestli spíše estetickou nebo praktickou. Jak je již předem známo, závěsy dokážou zabránit průniku jednotlivým světelným fázím probíhajícím v průběhu dne. Další skvělou vlastností je, že vynikají v tepelném odizolování místnosti.

V chladných dnech může i skrze zavřené okno proudit chladný vzduch. Závěsy z hustě tkané textilie proto pomohou nejen v udržení tepla, ale mohou i odrazit hluk z venkovního prostředí.

Způsob údržby je individuální záležitostí každého materiálu. Při jejich výrobě je však pamatováno na jejich snadnou údržbu, jelikož se stále jedná o funkční bytový prvek.

Zvolení toho správného typu a délky závěsů opět závisí na tom, jakou má naše okno vizuální podobu. Pokud máme v místnosti například okno menšího rozměru, víme, že mu bude nejvíce lichotit závěs klasického jednoduchého střihu. Ostatní závěsy složitějšího stylu by zcela zastínily jeho existenci. Teprve až francouzská nebo okna s posuvnou funkcí pokrývající celou stěnu nabízí větší prostor pro doladování a výběr materiálu. (PAINE, Melanie, 1999, s. 8) Dále je zapotřebí brát v potaz i naše možnosti v zavěšení a do jakého typu interiéru závěsy potřebujeme. Důležitým faktorem je i to, do jaké míry budou hrát závěsy roli dekorační nebo spíše funkční.

4.1.1 Materiály

Náš výběr závěsu bude ovlivňovat i to, zdali jde o textilií lehkou nebo těžkou, jednobarevnou či vzorovanou, tlumené nebo výrazné barevnosti. Nejdůležitějším faktorem při výběru závěsů je proto jejich materiál. To, do jaké míry usilujeme o kvalitu nebo docílení v co nejlepšího efektu zakrytí se od venkovního světa v našich příbytcích, závisí na zvoleném materiálu závěsu. Základní rozdělení materiálu je rozdělováno na přírodní a syntetické. Mezi nimi vybíráme na základě požadované kvality. Proto je obvykle dávana přednost spíše těm přírodním textiliím, jako je bavlna, vlna, len a hedvábí. (PAINE, Melanie, 1999, s. 32) Nejvíce používaným zástupcem ze skupiny syntetických materiálů je polyester. Cenově je velmi dostupný a na údržbu tolik nenáročný. Z hlediska dlouhodobého zachování lichotivého vzhledu však nevyniká.

4.2 Ozdobné prvky

Jsou čistě dekorativní záležitostí. Nelze v nich hledat otázku funkčnosti. Přidáváme je tehdy, když máme pocit, že je zapotřebí již stávající vizuální vzhled něčím oživit. Za nejčastější doplňkové předměty jsou využívány třásně, štrápce, knoflíky, krajky, výšivky a kanýry. (PAINE, Melanie, 1999, s. 28)

Přidáváme je jak do horních či dolních lemů tkaniny, tak i do prostoru. Umístění těchto prvků je zapotřebí zvažovat s rozmyslem. Zamezíme tak případnému přeplnění plochy a kýčovitému výrazu.

4.2.1 Vzory na látce

Jestli bude závěs jednobarevný či potisknut vzorem, záleží čistě na vkusu každého z nás. Chceme-li závěs s již potištěným vzorem, musíme mít na paměti, že v této podobě bude v interiéru působit již jako opravdová dekorace. Vzor najdeme skoro na každém typu závěsů.

Může jej tvořit silně viditelná struktura tkaniny nebo potištěný pravidelně se opakující či nepravidelný vzor. Některé firmy na trhu nabízejí i možnost nechat si potisknout závěs dle svého vlastního vzoru nebo také i fotografií. (Bytový textil, © 2023)

4.3 Typy okenních závěsů

V průběhu let prošel závěs jakožto jednoduchý kus textilie svým postupným vývojem. V dnešní době máme obrovské možnosti z čeho vybírat. Odvažují si tvrdit, že není prakticky nouze o jakoukoliv podobu závěsů. V současné době je na trhu dohledatelná velice široká nabídka nepřeberného množství typů a stříhů závěsů. Pro tuto skutečnost je nám nabízeno několik možností, jak jednotlivé typy spolu kombinovat.

4.3.1 Shrnovací závěsy

Záclony

Tenký, průhledný či poloprůhledný vzdušný závěs. Do interiérů jej volíme spíše jako nenápadný dekorační prvek. Obvykle jsou kombinovány se vzorovanými plnými závěsy. (Bytový textil, © 2023)

Black out

Typ závěsů, který je nejčastěji vybírán do ložnice nebo místnosti, kde chceme opravdu zamezit jakémukoliv průniku světla. Jsou proto vyráběny z pevného vrstveného materiálu, a proto nemají jednotný vzor jak z vnějšku, tak ani z vnitřku.

Dimout

Jsou tou méně zastíňovací verzí oproti předchozímu typu black out. Stále však zabraňují průniku světelného záření oproti klasickému typu závěsu. (Biano, © 2023)

Řasené závěsy

Jsou záležitostí spíše dekorační. Dávají nám možnost variability, jak je zavěsíme a budeme aranžovat. Svým vzhledem ožíví každý interiér. Dobře funguje i jako rozdělovací příčka místnosti. (Biano, © 2023)

4.3.2 Posuvné závěsy

Žaluzie

Rozlišujeme na typ horizontální a vertikální. Oba typy jsou dostupné v různých materiálech. Míra zastínění je při výrobě brána v potaz více nežli následné estetické působení v prostoru.

Rolety

Jejich volba odkazuje na nejstarší metodu, jak jednoduše zastínit místnost. Jsou oceňovány také pro odrazení silného slunečního svitu v letních měsících, čímž zlepšují celkové klima v místnosti. Hodí se téměř do jakéhokoliv interiéru. Dohledatelné jsou opět v mnoha barvách, vzorech a stylech. Rozlišujeme rolety římské, londýnské s vázačkami, oboustranně vázané, s bordurou nebo s protikladem. (PAINE, Melanie, 1999, s. 96-118)

Panelové závěsy

Typ závěsu hodící se spíše na okna většího rozměru. Svého času byly velmi oblíbeným typem. Jejich původ je dohledatelný až v Japonsku. Většinou mají nízkou funkci pro zatemnění před propuštění světla. Pro praktické účely jsou panely vyráběny v menší šíři, z důvodu nevýrazného umístění na okrajích okna. Není to ale nijak zásadní omezení. Jednotlivé panely mohou být na sebe vrstveny. (HRADECKÁ, Jana, 2013, s. 148) U samotné kombinace barev a vrstvení jednotlivých dílů, již lze úplného zatemňovacího efektu dosáhnout.

Pelmety

Dotvářejí horní polovinu závěsů. Často spíše ozdobného charakteru. Nalezneme je v podobě tvaru nebo zakončené formě jako řasené, ploché, zaoblené či vlněné. Pevné pelmety jsou většinou součástí konstrukce závěsného systému. „Zpracovávají se čalounickou technologií, kdy je látka připevněna na desku z překližky nebo něčeho lehčího, ale pevného materiálu.“ (HRADECKÁ, Jana, 2013, s. 143) Mohou být i okrajově naznačeny na samotném závěsu. Pro své působení v horizontální části, mohou

být jasnou estetickou formou zakrytí závěsného systému. Jejich spodní okraj by měl být zakončen v dostačující délce tak, aby nám nebránil v manipulaci s otvíráním a zavíráním okna.

4.4 Způsob zavěšení

Volba závěsného systému může být také nelehký úkol, neboť je vhodné jej opět vybírat v závislosti stylu již vzniklého interiéru. Nicméně výběrem na základě estetického vzhladu nesmíme zastínit důležitý faktor, co se týká funkční i technické stránky. U posuvných závěsů s jistotou víme, že budeme muset pro jejich instalaci volit závěsný systém připevnění do zdi. A to i z hlediska následného možného způsobu vrstvení.

K snadnému zavěšení do výšky, pro nás z pravidla fungují závěsné tyče zachycené do nenápadných konzolí. (PAINE, Melanie, 1999, s. 14) Pro snadnou manipulaci posunu a navléknutí závěsů na tyč si vybíráme mezi posuvným systémem v podobě kroužků anebo již předem vytvořenými poutky na závěsu. Neopomenutý by měl být i tzv. tunýlkový horní lem. Což nám zcela jistě usnadňuje práci. V případě, že se rozhodneme pro kolečka, snažíme se je pro sjednocení vybírat ve stejném materiálu jako je samotná tyč. K dispozici jsou nám materiály jako dřevo, plast, mosaz nebo železo.

Druhým způsobem zavěšení jsou kolejnice. Volíme je v okamžiku, kdy nad oknem nemáme dostatek prostoru pro pověšení tyče. Máme možnost volby mezi krytými a nekrytými. Závěs je zachycen do jednotlivých háčků s jezdcí. Všechny závěsné části jsou vyráběny v kovovém či plastovém provedení. Způsob manipulace se nemění. Zůstává stále stejně snadným.

Při zvolení rolety do domácnosti není potřeba dlouho rozmýšlet nad jejím systémem instalace. Způsob zachycení je nejčastěji vyřešen formou navíjecí tyče, která má v sobě vyřešené veškeré technické funkční otázky, týkající se jejich manipulace. Ta se poté dá zachytit za rám okna. V krajním případě se můžeme setkat i s připevněním na latě, kam budeme danou textilií pro funkci vyhrnutí skládat. (PAINE, Melanie, 1999, s. 15)

Praktická část

5 Inspirace – stromová kůra

Při uvažování nad tím, jak bude vlastně vypadat výstupná práce mé bakalářské praktické části jsem již věděla, že bych ráda vytvořila nějaký textilní doplňkový předmět do bytu. Důležité pro mě bylo určení inspiračního zdroje a postupu práce k vizuální podobě následné realizace. Pokaždé když začínám vytvářet nový projekt, vždy jako první čerpám z různorodých námětů pocházejících z přírody. Dovolím si tvrdit, že pro mě dobře fungují i jako taková nápomocná tvůrčí jiskra. To, co vždycky upoutávalo mou pozornost při čase tráveném v přírodě byly stromy. Obzvláště s příchodem podzimu začínají opadávat některé listnaté stromy. Představují nám svou holou kostru tvořenou ze strukturovaného kmenu a větví. Odhalují také to, co zakrývala samotná zarostlá koruna strom. Ráda vždy pozoruji způsob, jak se listnaté a jehličnaté stromy navzájem v přírodě překrývají. Svým odlišným celkovým vzhledem tvaru i strukturou kůry se ve smíšených lesech navzájem doplňují. Stromová kůra vyniká nejen vzhledem ale i ochrannou funkcí pro daný strom.

Rozhodla jsem se pro realizaci okenních závěsů se vzorem oné kůry. Jak již zmiňuji v úvodu, chtěla jsem primárně vytvořit bytový prvek, který by do městského bytu vnášel pocit spojení s přírodou. K tomu, abych dokázala při vytváření vzoru zachovat její přirozený vzhled, jsem si vzpomněla na snímací techniku reliéfní struktury frotáže. Poprvé jsem se s ní setkala minulý rok o letních prázdninách. Ke konci července mi byla poskytnuta možnost zúčastnit se příměstského výtvarného tábora jako pomocná síla vedoucího pedagoga. Při jednom slunečném dni ke konci tábora jsme se s dětmi vydali na krátkou procházku do parku. Zde byla připravena aktivita inspirována právě touto technikou. Jejich úkol spočíval v tom, hledat a sbírat otisky ze strukturovaných materiálů. Překvapilo mě, jakým způsobem je technika naprosto pohltila.

Stala se pro ně hrou. Do poslední chvíle hledaly různé předměty, které by ještě dál využily. To mě inspirovalo k tomu pojmout snímání otisku také formou hry. Zkrátka vydat se stejně tak tímto impulsivním stylem snímat otisky přírodních strukturovaných předmětů.

5.1 Hledání námětů a sbírání návrhů

Ještě předtím, než jsem se rozhodla ke snímání otisků stromové kůry, mě nejprve napadlo vyzkoušet i jiné reliéfní struktury přírodních materiálů. Zajímalo mě, jak budou otisky vypadat a jestli bude provedení techniky frotáže na nich jednodušší.

Jako první mi přišla do cesty betonová dlažba před domem. Místy ji zvýrazňuje vystouplá kamenná drť. Už při procesu šrafování se ale výsledek začal jevit jako velmi nejednotný. Nebylo také rovněž snadné přes kameny dodržet pravidelné šrafování.

Má pozornost se, proto přenesla na nepravidelný pískovec. Otisk se ale nepřenesl na papír po celé jeho ploše. Nejevil žádné známky výrazné struktury, což nesplňovalo mou představu. Odhodlala jsem se tedy ke třetímu pokusu, otisknutí kamene. Na základové desce domu zůstala zachovaná ukázka položených základových kamenů. Každý kámen zřetelně vynikal svou nepravidelností a vyčníváním z řady. Jak kresebný pohyb tužkou při realizaci, tak i finální výsledek otisku dopadly v porovnání s předešlými pokusy nejlépe. Všechny tři finální verze jsem nechala chvíli položené na stole a pozorovala je. Na první pohled byly něčím zajímavé. Přesto jsem si však uvědomila, že pro mě přece jenom nejsou natolik velkou inspirací, abych dokázala s nimi tvořit dál. Od této verze jsem tedy nakonec upustila a vrátila se k původnímu plánu otisku oné dřevěné kůry.

Obrázek 7 - Obtiskované kamenné desky

Obrázek 8 - Frotáže kamenných desek

Samotný proces hledání a šrafování té pravé reliéfní dřeviny, mě v tomto případě bavil více. Zpočátku vznikaly frotáže především z ovocných listnatých stromů.

Obrázek 9 - Jablň

Obrázek 10 - Ořešák Královský

Z řad jehličnatých stromů bylo na zahradě jejich zastoupení pouze malé. Možnosti se proto neomezily pouze na stromy z naší zahrady. Mé kroky rovněž zavítaly i do nedalekého lesa skrývající Braunův Betlém. Zde byla nekonečná nabídka vyzkoušet kůry i z dalších odrůd listnatých a jehličnatých stromů.

Obrázek 11 - Cesta do Braunova Betléma

Obrázek 12 - Smrk

Nakonec jsem se vrátila zpět s více nasbíranými skicami nežli u prvních zkoušek. Přišla jsem na to, že stromová kůra mě zkrátka přitahovala více než chladný kámen. Tyto provedené zkoušky mi potvrdily to, že použití motivu stromové kůry je mojí jasnou volbou.

Obrázek 13 - Souhrn frotáží pořízených na stromech v zahradě

Obrázek 14 - Souhrn frotáží pořízených v lese

6 Objevení vhodného prostředku pro tvorbu frotáže

Namísto obvyklé tužky a rudky, které mi sloužily při šrafování, jsem vyzkoušela také přetírání tekuté barvy štětcem. Aplikace byla poměrně jednoduchá. Podmínkou pro dokonalý otisk bylo najít takovou kůru, která bude hodně vystouplá. Pověštinou se otiskla pouze plnobarevná plocha. Tento způsob se ihned po prvním tahu štětcem ukázal jako zcela nevhodný pro dosažení efektu frotáže. Proto jsem se vrátila zpět k zástupcům z řad kresebných materiálů. U některých zkoušek jsem použila jak barevné pastelky, tak i fixy nebo propisku. Výsledné otisky se začínaly již jevit jako použitelné materiály. Přesto jsem od možnosti experimentu s jinými kresebnými a malířskými materiály nakonec upustila a zůstala u obyčejné tužky.

6.1 Zhmotnění plasticity dezénu na textilií

I na bavlněných závěsech potisknutých plošným vzorem jsem si stále přála zachovat plasticitu. Do jisté míry i přirozený vzhled kůry. K docílení tohoto záměru mě napadlo obohatit již potištěnou bavlněnou textilií o přidání jedné vrstvy tylového závěsu do popředí. Pro pomyslné vytáhnutí oné struktury jsem si vypomohla výšivkou, která se na ploše přidaného síťovaného závěsu přímo nabízí. I když je tyl velmi jemná tkanina, našla jsem jej v podobě různých druhů gramáže i materiálu. Zvolila jsem ten nejdostupnější, a sice ze 100 % polyesteru. Pro realizování výšivky mi přišel jako vhodný typ, jelikož při vyšívacích zkouškách tolik neměnil svůj tvar.

Při zkoumání možných druhů výšivky, které bych mohla ve své práci aplikovat, jsem ihned narazila na rozdělení na strojovou a ruční výšivku. Každá je ve své výsledné podobě jedinečná a při procesu tvorby jinak časově náročná. Obě však volíme v případě, že chceme na danou textilií přidat ozdobný prvek. V historii bylo tohoto zdobného prvku využíváno častěji. Stále není zcela zřejmé, kterému období anebo národu se dá objev výšivky připsat. Mnohé země si přišli na svůj vlastní způsob vyšívání. Přístupovali k němu jako ke svému národnímu dědictví a snažili si ho držet na svém území, jelikož vyšívané vzory pro ně představovaly i určitou symboliku. (BRITTAIN, Judy, 1997, s. 228)

Objevovala se jak ve světských, tak i sakrálních prostorech. Nejčastěji zdobila oděvní i užitkovou textilií. Dnešní doba se k této činnosti navrácí spíše jen jako volné kreativní vyjádření. Neshledává jí tradiční. (KUBIŠOVÁ, Miroslava, 2013, s. 6) Stále se však najdou i tací, díky nimž vznikají hodnotná umělecká díla.

7 Druhy vyšívacích stehů

Pro jejich velké množství způsobů, je rozdělujeme do čtyř základních kategorií. Dané skupiny tvoří stehy křížené, ploché, smykované a uzlíčkové. Pro snadnější orientaci mezi tímto určením byl velice nápomocný již předem určený záměr. Na základě toho, byly nadále vytvořeny i podkategorie. Jsou jimi složené stehy, kladené nitě, šitá krajka, prolamování a v neposlední řadě i vrapování.

7.1 Vyšívací materiály

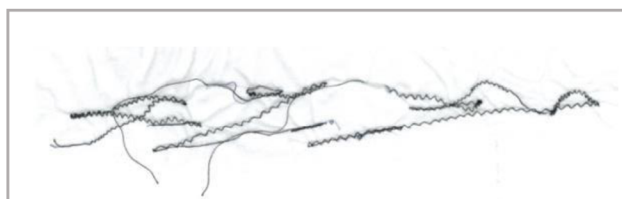
Stejně jako máme možnost začít vyšívat různými druhy stehů, je čistě i na nás, které podkladové materiály si k práci si vybereme. Výšivka je realizovatelná téměř na všech podkladech, jimiž projde jehla s vyšívací přízí. Tato rozsáhlá vyšívací škála nabízí materiály textilní, organické a syntetické. (BRITTAIN, Judy, 1997, s. 228)

7.2 Hledání správného stylu a experiment s výšivkou

Nechtěla jsem, aby výšivka pokrývala celou šíři, nýbrž aby byla zobrazena pouze na pár místech. Svým tvarem by tak různorodě vytahovala potisknutý vzor na závěsu za ní. Samotnou výšivku jsem pojala spíše ve volnějším stylu provedení. Malou inspirací v pojetí surového vzhledu výšivky mi byla textilní umělkyně Beatrice Wanders. Ve své tvorbě pracuje a zároveň se nechává inspirovat přírodními prvky.

V mé praktické bakalářské práci se nedržím tolik přesných pravidel, jak by správná výšivka měla vypadat. Nechávám ruku spíše volně se pohybovat a kopírovat vzor na textilu za ní. Přes to vycházím ze dvou vyšívacích stylů a sice z plného a předního stehu. Zároveň jsem také přišla na to, že občasným přidáním obtáčeného předního stehu se tenká vyšívací příze nepatrně zvýrazní.

Snažím se jí doplňovat i o strojovou výšivku v podobě jednoduchého klikatého stehu. Líbilo se mi totiž, jak na zkušebním kusu tylu vzájemně ukazují určitou různorodost ve vystupování vyšívacích stehů.

Obrázek 15 – Souhrn zkušebních výšivek

Pokusila jsem se i o obohacení pomocí plastického prvku v podobě malého kousku kůry nebo plstě. Také pokus o vyplnění jedné kompoziční linie obvazovou vatou začínalo vypadat velmi slibně. Svým působením tak více napodobovaly plasticitu jednotlivých rozdělených kousků kůry. Spojení organického a syntetického materiálu bylo k mému údivu po pracovní stránce velmi snadný. Tento prvek by ale na funkčním bytovém závěsu splňoval pouze estetickou nežli praktickou funkci.

Obrázek 16 – Souhrn výšivky s plastickou aplikací

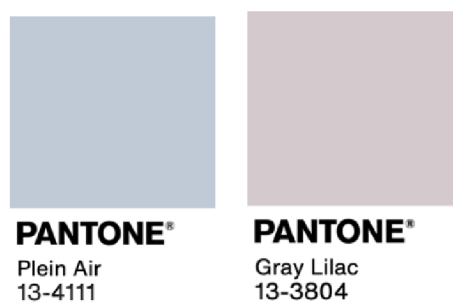
7.3 Volba barevnosti

Zde jsem si tentokrát dovolila menší odklonění od pevného záměru inspirovat se naplno přírodou. Barevně jsem se chtěla přiblížit k trendům letošního roku. Proto omezují barevnou paletu na barvy vyhlášené americkou společností Pantone. I když jsou některé z nich hodně výrazného tónu, vzájemně se při použití v malém počtu vůbec nepřekrývají. Právě naopak.

Obrázek 17 - Použité odstíny barev, pro výšivky (Pantone LLC, ©1995-2023)

Motiv vzoru na spodní textilii závěsu jsem chtěla pojmout v minimalistickém jednobarevném až dvoubarevném duchu.

Obrázek 18 – Použité odstíny barev pro potištěný vzor (Pantone LLC, ©1995-2023)

Uvolnění v použití větší barevnosti jsem si nechala až na volbě prízích pro výšivku. Na skoro neviditelné vrchní straně závěsu určenému k vyšívání, mají šanci více vyniknout.

Aby závěs nevynikal pouze barevnou výšivkou, napadlo mě zkusit oživit jednoduchý bílý tyl pomocí obarvení. Vyzkoušela jsem jak přírodní, tak i syntetická barviva. Efekt byl ale přesto minimální, barva se uchytila pouze na některých místech. Proto jsem se nakonec rozhodla ponechat pouze bílý tyl.

Obrázek 19 – Zkušební obarvení tylu

7.4 Finální výběr a úprava vzoru

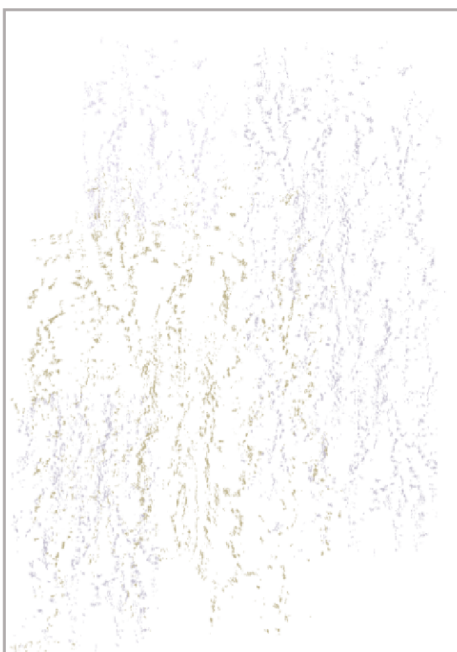
Kolekci nasbíraných otisků jsem nakonec omezila pouze na čtyři návrhy. Rozděleny byly na dva zástupce z listnatých (bříza a dub) a dva z jehličnatých stromů (smrk a borovice). Všechny tyto návrhy jsem si oskenovala a postupně přenesla do grafického programu. Zde započala jejich úprava týkající se barevnosti podle trendů letošního roku. Jejich konečné podoby jsem si vytiskla a ke každému vytvořila návrh výšivky. Tento nezbytný krok mi zajisté pomohl s rozhodnutím, který návrh mi nejvíce bude sedět pro finální zhotovení okenních závěsů.

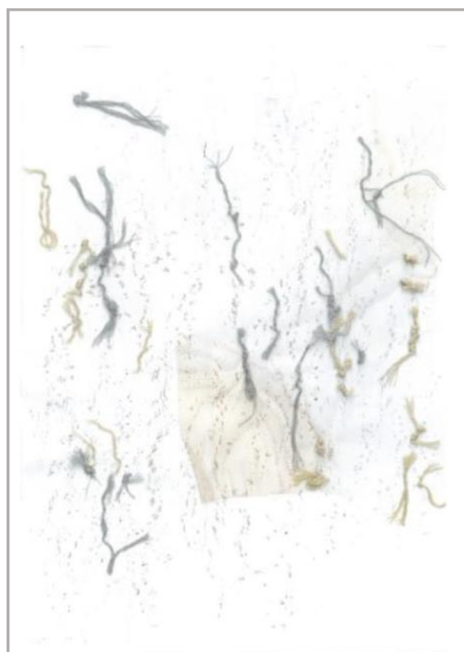
Obrázek 20 - Frotáž bříza

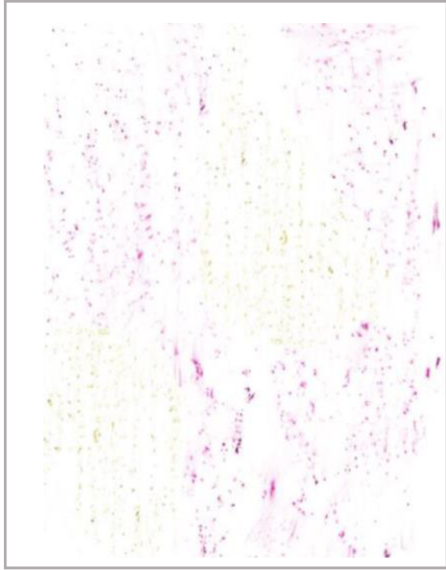
Obrázek 21 - Frotáž s výšivkou na tylu

Obrázek 22 - Frotáž javor

Obrázek 23 - Frotáž s výšivkou na tylu

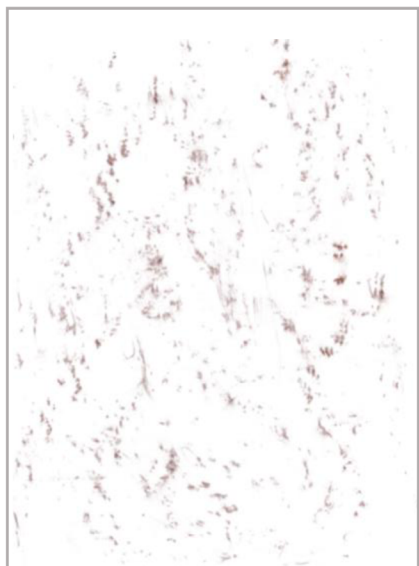
Obrázek 24 - Frotáž borovice

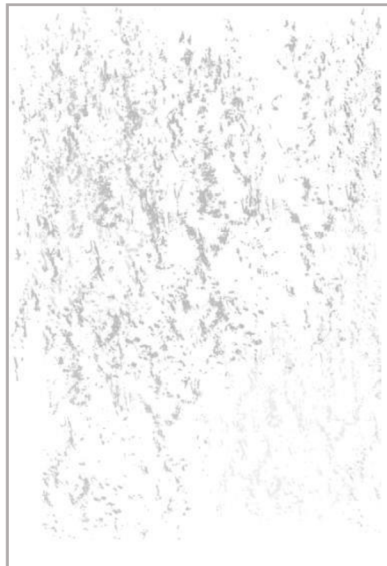
Obrázek 25 - Frotáž s výšivkou na tylu

Má konečná volba padla na verzi návrhu frotáže ze smrku. Oslovil mě již při své proměně během provádění otisku. Na papíře se však poté objevily pouze přerušované lineární čáry. Bylo na ně snadné navázat i výšivkou, kdy přední steh hezky kopíroval vzor na textilii za ním. Výběr také ovlivnila i má vzpomínka na příjemný čas vánočních svátků. Přesně tento druh jehličnatého stromu zdobí naši obývací místnosti. Každoročně se u něj celá naše rodina schází a užíváme si společně trávený čas. A to je i tím důvodem, proč jsem si pro zhmotnění myšlenky navodit útulný dojem v interiéru zvolila právě kůru tohoto stromu. Upustila jsem i od myšlenky sloučení vyšívacích a pletacích přízí, jež jsem chtěla prvně použít. Svou vzájemnou kombinací vzor spíše zastíňovaly, nežli jej doplňovaly.

Obrázek 26 - Frotáž na papíře

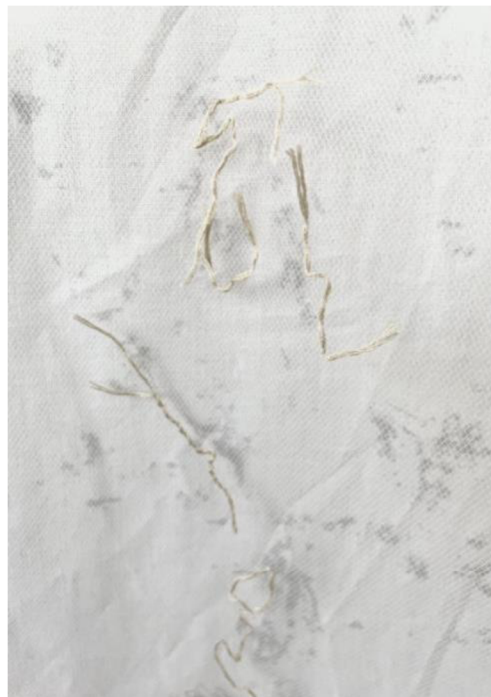

Obrázek 27 - Frotáž po úpravě v počítačovém programu

Vybraný vzor jsem si v grafickém programu upravila a následně jej podle technických parametrů přizpůsobila k digitálnímu potisku u slovenské společnosti Floraprint. Vybrala jsem si typ BIO BAVLNÝ BLANKA o gramáži 120g / m². Splňoval má veškerá kritéria, co se týče mého záměru. Mým záměrem nebylo to, aby závěs plnil zcela zatemňovací funkci. Z tohoto hlediska se mi proto zdál tento typ nejvíce vyhovující. Chtěla jsem, aby potisknutý vzor na textilii vynikl ve svých barevných liniích v momentě, kdy na něj doléhá světlo z venku. I barvu metráže jsem zvolila čistě bílou.

Velikost potisknuté metráže i polyesterového tylu se odvíjela od velikosti okna, pro které jsem závěsy od začátku navrhovala. Celková šířka i délka je 140 x 2,30 cm. Zadní bavlněnou textilií jsem ponechala pohyblivou po snadno shrnovacích posuvných kroužcích, navlečených na připevněné závěsné tyči.

Při vytváření výšivky u finální realizace jsem se zprvu ještě pokoušela o propojení více možných způsobů a stylů, které by co nejlépe zvýraznily potisknutý vzor na textilií za ní. Pokaždé jsem započala předním stehem a poté jej různě kombinovala s plným stehem, okrasným stehem, uzlíčkovým či strojovou výšivkou. I vrstvení tylu jakožto vyšivacího materiálu vypadalo velmi slibně. Po všech možných zkouškách jsem však nakonec došla k závěru, že jednoduchá výšivka ztvárněná kombinací předního a okrasného stehu doplněného místy o strojovou výšivku je zcela dostačující pro naplnění mého záměru. Upustila jsem i od myšlenky sloučení vyšivacích a pletacích přízí. Svou vzájemnou kombinací vzor spíše zastíňovaly, nežli jej doplňovaly. Používám tedy pouze jenom přízí vyšivací v podobě bavlnky a niti. Jednotlivými stehy se snažím o lineární kompozici zdůrazňující obrysy kůry a místy její plasticity.

Obrázek 28- Souhrn zkušebních výšivek

Obrázek 29 - Souhrn fotografií při vytváření strojové výšivky

Obrázek 30 - Souhrn fotografií při vytváření ruční výšivky

Obrázek 31 – Finální podoba závěsu

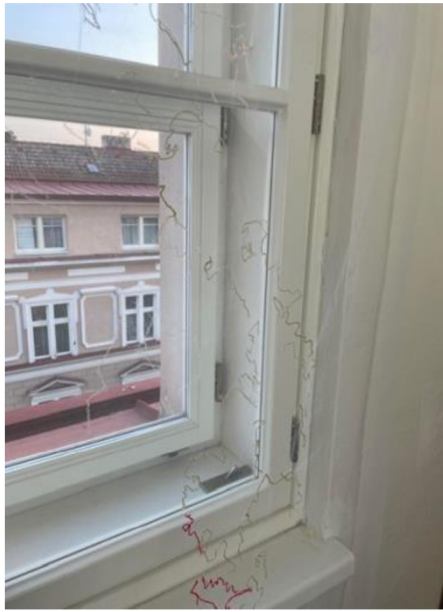

Obrázek 32 – Spodní bavlněná vrstva závěsu

Obrázek 33 – Vrchní tylová vrstva závěsu s výšivkou

Obrázek 34 – Souhrn fotografií závěsu v detailu

Závěr

Tato bakalářská práce nesoucí název Otisk přírody Experiment s autorskou textilií, je rozdělena pro jasnější představení mého záměru k praktickému výstupu na dvě hlavní části. V prvních kapitolách teoretické části vysvětluji pojem tisk a přidávám uvedení přírody jako inspirační zdroj k uměleckému vyjádření. Poměrně rozsáhlou část jsem přenechala grafické umělecké technice frotáže. Začala jsem od popisu její podstaty až po správné zvolení pomocných materiálů k realizaci. Zakončení tématu zahrnuje rovněž její uplatnění mezi světovými i domácími umělci. Především u malíře Maxe Ernsta. Nadcházející stránky jsou věnovány bližšímu pohledu na bytové okenní závěsy a jejich rozdělení dle odborných parametrů. Ke konci teoretické části zahrnuji téma bytového trendu.

V praktické části ukazuji cestu svého prvotního tvůrčího záměru za finálním zvoleným motivem pro okenní závěs. Cílem práce bylo vytvořit okenní závěs do již stávajícího studentského bytu, který by pomocí svého potištěného vzoru i přidané ruční a strojové výšivky, nastiňoval přirozený vzhled stromové kůry. Nastiňuji zde okrajově i téma výšivky, rozepsané v malých kapitolách. Svým osobním pojetím samotné práce poukazuji na přenesení přírodního motivu i do prostoru, kde jsme od přírody izolováni. Být v neustálém kontaktu s přírodou, ač alespoň symbolicky, v nás vyvolává pocity, které při pobyt v přírodě zažíváme.

Seznam použité literatury:

- 1) BARNARD, Julia. Dekorace v bytě. Praha: Ikar, 1998. 101 praktických rad. ISBN 8072022539.
- 2) BRITAIN, Judy. Velká obrazová encyklopedie ručních prací. Praha: Cesty, 1997. ISBN 807181086x.
- 3) BROŽOVÁ, Vlasta a PEŘINOVÁ Marta. Kreslíme, malujeme, modelujeme. Praha: Fortuna, 1993. ISBN 8071680184.
- 4) BYDŽOVSKÁ, Lenka a SRP Karel. Český surrealismus 1929-1953. Praha: Argo, 1996. ISBN 80-7010-047-8.
- 5) GIMFERRER Pere a PETROVÁ Eva. Max Ernst. Praha: Odeon, 1993. Klub čtenářů (Odeon). ISBN 8020704434.
- 6) HRADECKÁ, Jana. Škola interiérového designu: pro všechny, koho zajímá dobré bydlení. Praha: Grada, 2013. ISBN 9788024735597.
- 7) Kolektiv autorů, ŘÍMAN, Josef a KVASIL, Bohumil. MALÁ ČESKOSLOVENSKÁ ENCYKLOPEDIE II. Praha: Academia, 1985
- 8) KREJČA, Aleš. Techniky grafického umění: průvodce pracovními postupy a dějinami originální tiskové grafiky. Praha: Artia, 1981.
- 9) KUBIČKA, Roman a ZELINGER Jiří. Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství. Praha: Grada, 2004. ISBN 8024790467.
- 10) KUBIŠOVÁ, Miroslava. Vyšívání: 50 vyšívacích stehů. Praha: Grada, 2013. Šikovné ruce (Grada). ISBN 978-80-247-4503-9.

- 11) PAINE, Melanie. Zálony, závěsy, rolety: [dokonalá úprava okna]. Praha: Knižní klub, 1999. ISBN 8024200031.
- 12) PETROVÁ, Eva. Umění frotáže: [Kat. výstavy]: Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, březen-duben 1995. Litoměřice: Galerie výtvarného umění, 1995. ISBN 8085090201.
- 13) Lenka BYDŽOVSKÁ a SRP Karel. Štyrský, Toyen: artificialismus: 1926–1931: katalog výstavy, Pardubice 25. 6. - 6. 9. 1992, Karlovy Vary 17. 9. - 1. 11. 1992, Praha 11. 11. 1992 - 10. 1. 1993. Ilustroval Jindřich ŠTYRSKÝ. Praha: Středočeská galerie, 1992. ISBN 807056010x.
- 14) TROJAN Raul a MRÁZ Bohumír. Malý slovník výtvarného umění. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-22338-9.

Seznam použitých internetových zdrojů:

- 1) (Pantone LLC, ©1995-2023) [online] Dostupné z: <https://www.pantone.com/color-of-theyear/2023>
- 2) Bytový textil, závěsy kusové, závěsy 3D, závěsy 3D efekt, závěsy Black out, závěsy Dim out, dětské závěsy. *Záclony kusové, bytový textil, dětské záclony, ubrusy, ložní povlečení, galanterie, dekorace, ručnickové dorty* [online]. Copyright © [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.bytovytextil.com/c/zavesy-kusove>
- 3) Jaké jsou interiérové trendy roku 2023? | TVbydlení.cz. *TVbydlení.cz - televize plná inspirace a rad pro vaše bydlení* [online]. Copyright © 2023 Living Media s.r.o. [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.tvbydleni.cz/clanek/jake-jsou-interierove-trendyroku-2023/>
- 4) Jak vybrat vhodné závěsy krok za krokem | BIANO. *Chytrý nákup nábytku a dekorací |Biano* [online]. Copyright © 2023 Biano s.r.o. [cit. 07.06.2023]. Dostupné z: <https://www.biano.cz/magazin/jak-vybrat-ty-zavesy-do-bytu>

Sezam použitých obrázků:

Obrázek 1 - Snímání otisku a následné umělecké vyjádření pomocí frotáže	13
Zdroj: Vlastní foto.	
Obrázek 2 - Max Ernst, bez názvu, 1925	20
Zdroj: Vlastní sken obrázku z knihy. GIMFERRER Pere a PETROVÁ Eva. Max Ernst. Praha: Odeon, 1993. Klub čtenářů (Odeon). ISBN 8020704434. s 88	
Obrázek 3 - Max Ernst, bez názvu, 1925	20
Zdroj: Vlastní sken obrázku z knihy. GIMFERRER Pere a PETROVÁ Eva. Max Ernst. Praha: Odeon, 1993. Klub čtenářů (Odeon). ISBN 8020704434. s 89	
Obrázek 4 - Václav Tikal, bez názvu, 1946	20
Zdroj: Vlastní sken obrázku z knihy. PETROVÁ, Eva. <i>Umění frotáže: [Kat. výstavy]: Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, březen-duben 1995. Litoměřice: Galerie výtvarného umění, 1995. ISBN 8085090201. s. 12</i>	
Obrázek 5 - Josef Istler, Hlava, 1946	20
Zdroj: Vlastní sken obrázku z knihy. PETROVÁ, Eva. <i>Umění frotáže: [Kat. výstavy]: Galerie výtvarného umění v Litoměřicích, březen-duben 1995. Litoměřice: Galerie výtvarného umění, 1995. ISBN 8085090201. s.13</i>	
Obrázek - 6 Pantone LLC, ©1995-2023	22
Zdroj: Vlastní snímek obrazovky. (Pantone LLC, ©1995-2023) [online] Dostupné z: https://www.pantone.com/color-of-the-year/2023	
Obrázek 7 – Obtiskované kamenné desky	30
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 8 – Frotáže kamenných desek	31
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 9 – Jabloň	31
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 10 - Ořešák Královský	31
Zdroj: Vlastní foto	

Obrázek 11 - Cesta do Braunova Betléma	32
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 12 - Smrk	32
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 13 - Souhrn frotáží pořízených na stromech v zahradě	33
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 14 - Souhrn frotáží pořízených v lese	34
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 15 – Souhrn zkušebních výšivek	37
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 16 – Souhrn výšivky s palstickou aplikací	38
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 17 – Použité odstíny barev pro výšivku.....	39
Zdroj: Vlastní snímek obrazovky. (Pantone LLC, ©1995-2023) [online] Dostupné z: https://www.pantone.com/color-of-theyear/2023 .	
Obrázek 18 – Použité odstíny barev pro potištěný vzor.....	39
Zdroj: Vlastní snímek obrazovky. (Pantone LLC, ©1995-2023) [online] Dostupné z: https://www.pantone.com/color-of-theyear/2023 .	
Obrázek 19 – Zkušební obarvení tylu	40
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 20 - Frotáž bříza.....	41
Zdroj: Vlastní foto	

Obrázek 21 - Frotáž s výšivkou na tylu.....	41
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 22 - Frotáž javor.....	41
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 23 - Frotáž s výšivkou na tylu.....	41
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 24 - Frotáž borovice.....	42
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 25 - Frotáž s výšivkou na tylu.....	42
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 26 - Frotáž na papíře.....	43
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 27 Frotáž po úpravě v počítačovém programu.....	43
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 28 - Souhrn zkušebních výšivek.....	45
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 29 - Souhrn fotografií při vytváření strojové výšivky.....	46
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 30 – Souhrn fotografií při vytváření ruční výšivky.....	46
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 31 – Finální pododoba závěsu.....	47
Zdroj: Vlastní foto	
Obrázek 32 – Spodní bavlněná vrstva závěsu.....	48
Zdroj: Vlastní foto	

Obrázek 33 – Vrchní vrstva závěsu s výšivkou 49
Zdroj: Vlastní foto

Obrázek 34 – Souhrn fotografií závěsu v detailu 50
Zdroj: Vlastní foto